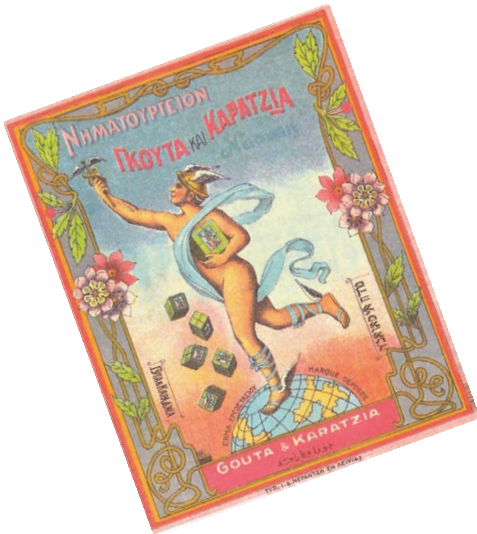

ΕΝΑ ΠΑΛΙΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ*

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ τοῦ ἀρχεῖου ὕλικου τῆς Βιομηχανικῆς Πίστης, πού πρόσφατα εἰσέρρευσε ἀπὸ τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς, οἱ ἀρχεονόμοι τῆς Ὑπηρεσίας πού ἔχουν ἀναλάβει τὸ ἔργο αὐτὸ βρῆκαν ἓνα φάκελο τῆς ἐταιρείας Γκούτας καὶ Καράτζιας. Ἀνάμεσα στὰ διάφορα ἔγγραφα τοῦ φακέλου ὑπῆρχε ἓνα μπλὲ φωτογραφικὸ λεύκωμα (24x19), πού φέρει στὸ ἐξώφυλλο μὲ χρυσὰ καλλιγραφικὰ γράμματα τὴν ἔνδειξη: *Νηματοουργεῖον / Γκούτα & Καράτζια / Νάουσα*. Τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον πού παρουσιάζουν οἱ φωτογραφίες τοῦ λευκώματος ὡς μαρτυρία μιᾶς ἐποχῆς πού πέρασε ἀνεπιστρεπτί μᾶς ὤθησε νὰ ἀναζητήσουμε πληροφορίες γιὰ τὴν ἐν λόγω ἐταιρεία.

Ἀπὸ ἔρευνα πού πραγματοποιήσαμε ἀρχικὰ στὸν σχετικὸ φάκελο, πληροφορηθήκαμε ὅτι ἡ Ὁμόρρυθμη Βιομηχανικὴ Ἐταιρεία Γκούτας καὶ Καράτζιας εἶχε ἰδρυθεῖ τὸ 1890 μὲ κεφάλαιο 161.000 δρχ. καὶ ἀνασυστάθηκε τὸ 1928, ὕστερα ἀπὸ μετατροπὴ τοῦ κεφαλαίου τῆς σὲ 2.240.000 δρχ., μὲ δεκαεξαετὴ διάρκεια, δηλαδή ἕως τὸ 1943. Ἐδρα τῆς ἐταιρείας, πού διατηροῦσε ἓνα ὑποκατάστημα στὴ Θεσσαλονίκη, ἦταν ἡ Νάουσα. Στὸ καταστατικὸ ἀνασύστασής τῆς ἐμφανίζονται ὡς ὁμόρρυθμα μέλη οἱ ἀδελφοὶ Ἀλέξανδρος, Θωμᾶς, Ἀντώνιος καὶ Ζαφεῖριος Γκούτας τοῦ Κωνσταντίνου, οἱ ἀδελφοὶ Ἄγγελος, Θεοδόσιος καὶ Φίλιππος Γκούτας τοῦ Ἀναστασίου, καθὼς καὶ ὁ Δημήτριος Καράτζιας τοῦ Γεωργίου, ἅπαντες ἐμποροβιομήχα-

νοι. Ἀπὸ αὐτοῦς, ὁ Δημήτριος Καράτζιας καὶ οἱ Ἀλέξανδρος, Θεοδόσιος, Φίλιππος καὶ Ἄγγελος Γκούτας δηλώνουν κάτοικοι Νάουσας, ἂν καὶ ὁ Φίλιππος φέρεται διαμένων στὸ Κάιρο, οἱ Θωμᾶς καὶ Ζαφεῖριος Γκούτας κάτοικοι Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Ἀντώνιος Γκούτας κάτοικος Ἀλεξάνδρειας Αἰγύπτου.

Ὁ παππὸς τῶν Γκουταίων εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὴν Αἴγυπτο ἀπὸ τὸ 1863 καὶ ἐμπορεύταν ἀποικιακά. Οἱ δύο γιοὶ του Ἀναστάσιος καὶ Κωνσταντῖνος, πατέρες τῶν μετόχων τῆς ἐταιρείας πού μᾶς ἀπασχολεῖ, ἐπανῆλθαν στὴν πατρίδα τους τὴ Νάουσα γύρω στὰ

τέλη τοῦ 19ου αἰώνα καί, σέ συνεννόηση μὲ τὸν γαμπρὸ τοῦ Κωνσταντίνου Γκούτα, τὸν Καράτζια, ὁ ὁποῖος διέμενε στὴν ἐν λόγῳ πόλῃ καὶ κατασκεύαζε «σαγάκια», ἀποφάσισαν τὴν ἴδρυση ἐργοστασίου μὲ τὴν ἐπωνυμία Γκούτας - Καράτζιας.

Σκοπὸς τῆς ἐταιρείας ἦταν ἡ παραγωγὴ καὶ ἐμπορία βαμβακονημάτων. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι σὲ διαφημιστικὴ αὐτοκόλλητῃ ἐτικέτα τῆς ἐταιρείας, τυπωμένη ἀπὸ τὸν Ι.Α. Νεράντζη στὸ τυπογραφεῖο τοῦ τῆς Λειψίας, ἡ ἐπωνυμία τῆς ἀναγράφεται ἐπίσης μὲ ἀγγλικά, ρωσικά, ἀραβικά καὶ ἐβραϊκά στοιχεῖα. Ἐξάλλου, στὸν σχετικὸ φάκελο σώζεται ἓνα ἄλλο διαφημιστικὸ ἔντυπὸ τῆς στὰ ρωσικά. Ἀπὸ αὐτὰ εὐκόλα συμπεραίνεται σὲ ποιὲς χῶρες σκόπευε ἡ ἐταιρεία νὰ ἐξάγει τὰ προϊόντα τῆς.

Τὴν ἐποχὴ ποὺ πραγματοποιήθηκε ἡ ἀνασύσταση τῆς ἐταιρείας, τὸ νηματοουργεῖο τῆς, ἐμβαδοῦ 2.643 τ.μ., λειτουργοῦσε σὲ οἰκοπεδικὴ ἔκταση 16.000 τ.μ., στὴ θέση Δέση Νάουσα. Ἡ δυναμικότητά τοῦ ἀνερχόταν σὲ 5.000 ἀτράκτους καὶ τὸ ἀπασχολούμενο προσωπικὸ σὲ 240 ἄτομα. Ὡς κινητήρια δύναμη χρησιμοποιοῦσε τὴν ὑδραυλικὴ δύναμη ποὺ προερχόταν ἀπὸ ὕδατοπτώσεις τοῦ ποταμοῦ Ἀράπιτσα. Ἡ ἀνώτατη κινητήρια δύναμή τοῦ ὑπολογιζόταν σὲ 600 ἵππους, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴν παραγωγὴ τοῦ μόνο 250 ἵππους. Ἄλλους 125 ἵππους παραχωροῦσε ἔναντι ἐτήσιου μισθώματος 4.000 δρχ. στὴ συγγενὴ ἐπιχείρηση *Λαναρά-Γκούτα καὶ Σία* γιὰ τὴν παραγωγὴ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀπὸ τουρμπίνα, ποὺ ἦταν μὲν τοποθετημένη στοὺς χώρους τοῦ, ἀλλὰ ἀνήκε στὴ συγγενὴ ἐπιχείρηση, ἡ ὁποία διέθετε ἓνα ἐριουργεῖο μὲ βαφεῖο καὶ στριπτήριο.

Τὸν Ἰούλιο 1928 ἡ ἐταιρεία ὑπέβαλε αἴτηση δανειοδότησης ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα. Ἀπὸ τὰ συνοδευτικὰ τοῦ αἰτήματός τῆς ἔγγραφα προκύπτει πὼς τὰ μηχανήματα τοῦ ἐργοστασίου, ἂν καὶ παλαιά, ἦταν σχετικῶς καλὰ συντηρημένα. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοὺς προερχόταν ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸ οἶκο *Lord Brothers* καὶ τὸ ὑπόλοιπο ἀπὸ τὸν οἶκο *Dobson Barlow Ltd*.

Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη, στὴ Νάουσα, λειτουργοῦσαν ὅλα κι ὅλα τρία βαμβακοκλωστήρια. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς ἐταιρείας μας στὸ δυτικὸ μέρος τῆς πόλης, τὰ ἄλλα δύο ἦταν τὸ ἐργοστάσιο *Λόγγου καὶ Τουρπάλη*, στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς πόλης, δυναμικότητας 7.000 ἀτράκτων, ποὺ ἀπασχολοῦσε 280 ἐργάτες, καὶ τὸ ἐργοστάσιο *Μπίλη Τσίτση καὶ Σίας*, στὸ νοτιοανατολικὸ μέρος τῆς πόλης, δυναμικότητας 4.000 ἀτράκτων, ποὺ ἀπασχολοῦσε 230 ἐργάτες.

Τὸ 1928 ἡ Νάουσα ἦταν μία πόλῃ 10.250 κατοίκων, ποὺ, ἂν καὶ μικρὴ, ἀποτελοῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀκμάζοντα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδας. Ἦταν ἔδρα εἰρηνοδικείου, ὑποθηκοφυλακείου, ἀστυνομικοῦ τμήματος, ποὺ ὑπαγόταν στὴν ὑποδιοίκηση χωροφυλακῆς Βεροίας, δασαρχείου β' τάξεως καὶ ΤΤΤ γραφείου. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ποὺ λειτουργοῦσαν στὴν πόλῃ ἦταν: ἓνα πλήρες ἑξατάξιο γυμνάσιο, ἓνα νηπιαγωγεῖο, τέσσερα δημοτικὰ σχολεῖα καὶ μία νυκτερινὴ σχολὴ γιὰ ἐργάτες, ἀξιόλογο ἴδρυμα, ὅπου φοιτοῦσαν 150 μαθητές, μὲ ἀριτίοτατες ἐκπαιδευτικὲς ἐγκαταστάσεις (κινηματογράφο, ἐργαστήρια, ὄργανα φυσικῆς-χημείας, πίνακες ζωολογίας, βοτανικῆς καὶ γεωγραφίας, ραδιόφωνο κτλ.). Ἡ Νάουσα ὄφειλε τὴν ἀνάπτυξή τῆς στὰ ἀφθονα ρέοντα ὕδατά τῆς μὲ τὴν ἀξιόλογη κινητήρια δύναμη. Ἡ νηματοουργία, ἡ ἐριουργία καὶ ἡ σχοινοποιία ἀντιπροσωπεύονταν ἀπὸ δέκα ἐργοστάσια, στὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦνταν 2.000 ἐργάτες, δηλαδὴ τὸ πέμπτο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλης, ὥστε νὰ μπορούμε μὲ βεβαιότητα νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε ὡς ὑφαντουργικὴ πόλῃ. Στὴ Νάουσα λειτουργοῦσαν ἐπίσης ἓνα κεραμοποιεῖο καὶ πολλὰ μικρότερα βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια (μεταξουργεῖα, ἀλευρόμυλοι, κλωστήρια, πλεκτήρια, ὑδροτριβές, σησαμελαιοτριβεῖα κτλ.). Τὸ ἐμπόριο τῆς πόλης ἀφοροῦσε τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων τῆς ὅπως π.χ. νήματα, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, χοντρὰ μάλλινα ὑφάσματα γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα «σαγάκια», μεταξοκλωστές, εἶδη κεραμοποιίας κ.ἄ. Ἡ πόλῃ ἀποτελοῦσε ἐπίσης κέντρο συγκέντρωσης τῶν κτηνοτροφικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων τῆς περιοχῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων διακρινόταν ὁ ἐκλεκτὸς φερώνυμος οἶνος.

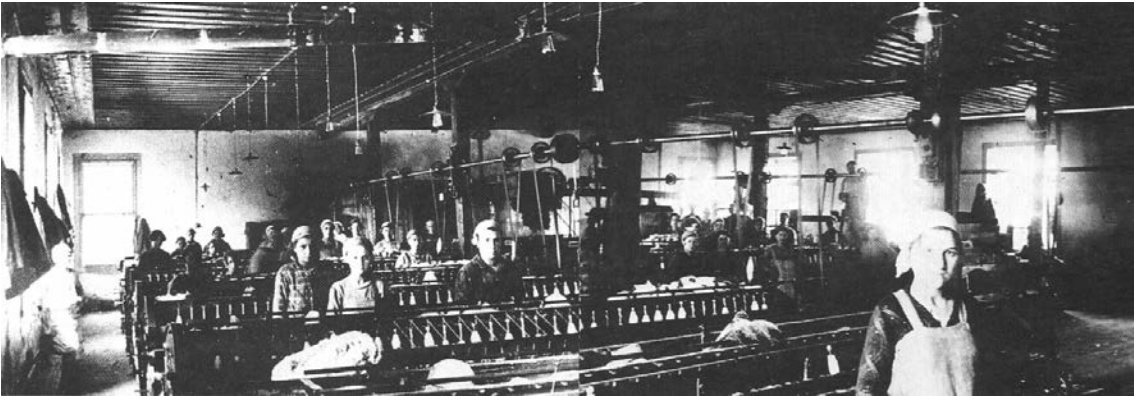
Οἱ δεκαοκτὼ φωτογραφίες τοῦ λευκώματος ποὺ παρουσιάζουμε δὲν πρέπει νὰ εἶναι νεότερες ἀπὸ τὸ 1928, ὁπότε ἔγινε, ὅπως εἴπαμε προηγουμένως, ἡ ἀνασύσταση τῆς ἐταιρείας, καὶ αὐτὴ ἀπευθύνθηκε στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα γιὰ δανειοδότηση, συνοδεύοντας τὴν

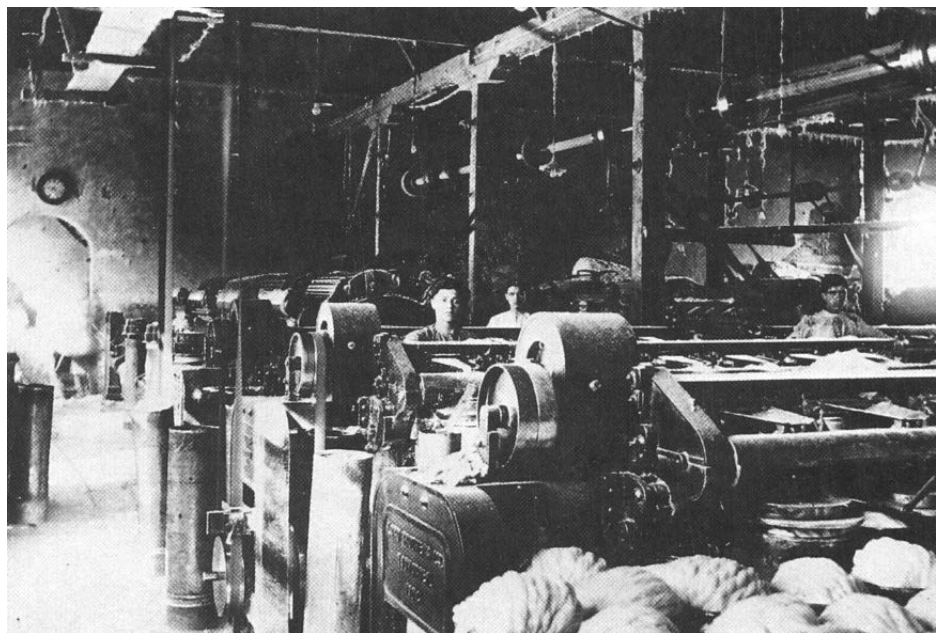
υποβολή του σχετικού της αιτήματος με τὸ παραπάνω λεύκωμα. Οἱ φωτογραφίες δὲν φέρουν λεζάντες ἢ ἄλλα ἐπεξηγηματικά σχόλια. Οἱ πρώτες στὴ σειρά ἀπὸ αὐτὲς ἀπεικονίζουν τὸν περιβάλλοντα χῶρο τοῦ νηματοργείου τῆς ἐταιρείας, γιὰ νὰ περάσουν ἐν συνεχείᾳ στὶς κτιριακὲς καὶ μηχανολογικὲς ἐγκαταστάσεις τοῦ ἐργοστασίου. Στὴν τελευταία σελίδα τοῦ λευκώματος διαβάζουμε τὴ σφραγίδα, στὸν τύπο τῆς γραφῆς χειροῦ: *Φωτογράφος / I. I. Βόρονωφ / Συμμαχικὰ Νεκροταφεῖα / Ζεϊτινλίκ Θεσσαλονίκη.*

Δυστυχῶς δὲν κατορθώσαμε νὰ βροῦμε κανένα περαιτέρω στοιχεῖο ὡς πρὸς τὸν φωτογράφο, ἀφοῦ τὸ ὄνομά του δὲν ἀναφέρεται σὲ κανέναν ἐμπορικὸ κατάλογο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στὴ Θεσσαλονίκη οὔτε στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς

Φωτογραφίας τοῦ συναδέλφου Ἄλκη Ξανθάκη. Ἐξάλλου δὲν μπορέσαμε νὰ βροῦμε στὸν τηλεφωνικὸ κατάλογο τῆς Θεσσαλονίκης κανένα ἄτομο μὲ τὸ ἴδιο ἐπώνυμο ποὺ ἐνδεχομένως νὰ ἦταν ἀπόγονός του καὶ νὰ μᾶς ἔδινε σχετικὲς πληροφορίες. Στὶς φωτογραφίες τοῦ λευκώματος, ἐκεῖνο ποὺ προκαλεῖ ἐντύπωση ἀπὸ κοινωνιολογικῆς πλευρᾶς εἶναι ὁ μεγάλος ἀριθμὸς μικρῶν παιδιῶν, κυρίως κοριτσιῶν, ποὺ ἐμφανίζονται νὰ ἐργάζονται στὸ νηματοργεῖο.

Ἡ *O.B.E. Γκούτας καὶ Καρατζίας* ἔχει πάψει πρὸ πολλοῦ νὰ ὑπάρχει. Τὸ βαμβακωκλωστήριό της, ὡστόσο, σώζεται μέχρι σήμερα. Κατάλληλα μετασκευασμένο, πέρασε στὴν κυριότητα τῆς ἐταιρείας *Ἐστία Ναούσης*, ἡ ὁποία διατηροῦσε ἐπίσης ὑποκατάστημα στὴν Ἔδεσσα καὶ μετανομάστηκε τὴν 1η Φεβρουαρίου 1957 σὲ *ΥΦΕΝ O.E.* Ἡ τελευταία αὐτή, ποὺ παρήγαγε νήματα καὶ ὑφάσματα, μετατράπηκε τὸ 1972 σὲ ἀνώνυμη ἐταιρεία μὲ τὴν ἐπωνυμία *ΥΦΕΝ – Α. Χατζήαντωνίου καὶ Σία Α.Ε.* Ἐδῶ καὶ τέσσερα περίπου χρόνια κήρυξε πτώχευση καὶ ἀνέστειλε φυσικὰ τὶς ἐργασίες της. Σήμερα τὸ ἐργοστάσιο, ἐγκαταλελειμμένο πιά, ἀλλὰ διατηρώντας τὸν πλήρη μηχανολογικό του ἐξοπλισμό, ἐξακολουθεῖ νὰ στέκει ὄρθιο, σιωπηλὸς μάρτυρας περασμένων μεγαλείων, ἀλλοτινῶν ἡμερῶν ἀκμῆς καὶ δόξας.

* Το κείμενο αυτό πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό Έμεις, Ό κόσμος τής Έθνικης Τράπεζας, τχ 21, Σεπτέμβριος 1989, σσ. 40-43.